

піддається історичному осмисленню. Біографічний та історичний час у романі має важливий і визначальний характер для персонажів. Залучення до побудови твору снів та видінь є смисловим і має безпосередній стосунок до часу. Часом справжнім є час міркувань героїні. Творчість художниці Влади Матусевич не сприймають ані колеги, ані випадкові люди, котрі поцупили картини під час аварії. Телевізійну програму журналістки «Діогенів ліхтар» замінюють більш рейтинговим шоу. Є й інші умовності – інакше розуміння місця жінки у житті матер'ю художниці тощо. Усе це не що інше, як момент, який організує майже скривджену умовність.

Аналіз роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» дав змогу виявити важливі особливості поетики твору. Незважаючи на те, що авторка розподілила весь твір на зали й окремі розділи тих залів, хронологічної, лінійної послідовності подій немає, час переплітається.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі **ВИСНОВКИ**. Наративний процес – різновекторний, характеризується монтажністю сюжету, колажуванням і мозаїчністю. Оповідь сконструйована нелінійно, позначена нерівномірним емоційним напруженням. Жіночий простір роману змальовується за допомогою персонажної сфери, активної функції постмодерну – пізнавальної, за допомогою гендерних, соціальних характеристик допомагає ідентифікувати світ жінки. Важливим прийомом є також «текст у тексті», архетипи смерті і кола.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в аналізі наративної стратегії сучасного постмодерного роману, які відкриває нові підходи до вивчення української літератури в контексті сучасного літературного процесу. Це дослідження є тільки початком у студіюванні проблеми і матиме практичну цінність для подальшого її вивчення.

Література

1. Агеєва Віра. Жінка-авторка як інопланетянка: [Про Оксану Забужко] // Жінка як текст: Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: Фрагменти творчості і контексти: наукове видання. Київ: Факт, 2002. С.199–205.

2. Еліаде М. Священне і мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андроген; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / ред. М. Еліаде; пер.: Г. Кьорян, В. Сахно. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 591 с.

3. Забужко О. Музей покинутих секретів. Вид. 4-те. Київ: Спадщина, 2012. 830 с.

Лисанець Ю.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією

Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава

УДК 821.ІІІ(73)-3.09''19''

МОТИВ СТРАЖДАННЯ В ЛІТЕРАТУРНО-МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПРОЗИ США

У статті досліджено наративні механізми реалізації мотиву страждання на матеріалі прозових творів, об'єднаних медичною проблематикою. Проаналізовано художні засоби втілення категорії

страждання у творчості американських письменників ХХ століття, зокрема, в художньому доробку представників «південної готики». Розкрито рецептивний ресурс творів, у яких мотив тілесного й душевного страждання стає контрапунктом авторських інтенцій і читацьких стратегій.

Ключові слова: літературно-медичний дискурс, проза США, література ХХ століття, наратор, мотив страждання.

Лисанец Ю.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков с латинским языком и медицинской терминологией

Украинской медицинской стоматологической академии, г. Полтава

МОТИВ СТРАДАНИЯ В ЛИТЕРАТУРНО-МЕДИЦИНСКОМ ДИСКУРСЕ ПРОЗЫ США

В статье исследованы нарративные механизмы реализации мотива страдания на материале прозаических произведений, объединенных медицинской проблематикой. Проанализированы методы воплощения категории страдания в творчестве американских писателей ХХ века, в частности, в художественном наследии представителей «южной готики». Раскрыт рецептивный ресурс произведений, в которых мотив телесного и душевного страдания становится контрапунктом авторских интенций и читательских стратегий.

Ключевые слова: литературно-медицинский дискурс, проза США, литература ХХ века, наратор, мотив страдания.

Lysanets Yu.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Department of Foreign Languages with Latin and Medical Terminology, Ukrainian Medical Stomatological Academy, based in Poltava

THE MOTIVE OF SUFFERING IN THE LITERARY AND MEDICAL DISCOURSE OF THE U.S. PROSE

The article examines the narrative mechanisms of implementing the motive of suffering based on the prose works, focused on medical issues. The author analyzes the artistic means of representing the category of suffering in the works by the American writers of the 20th century, in particular, in the literary heritage of the “Southern Gothic” representatives. The research discloses the receptive resource of literary works, wherein the motive of corporal and spiritual suffering becomes a counterpoint of the author’s intentions and the reader’s strategies.

Key words: literary and medical discourse, the U.S. prose, the 20th century literature, narrator, motive of suffering.

Постановка проблеми. Екзистенціал страждання – невід’ємний атрибут «процесу самоусвідомлення людини, яка переживає “межову” ситуацію буття» [4, с. 13]. Дослідження особливостей реалізації мотиву страждання в літературі дає змогу розкрити глибинні форми вираження авторського “Я” і його відтворення у художньому світі, що зумовлює актуальність вивчення окресленої проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мотив страждання у площині художнього твору становить невичерпний інтерес для дослідників [1; 8; 9; 10; 11], а наприкінці ХХ століття сформувався особливий жанр – література страждання (“misery lit”), що бере свій початок у романах американських письменників: “Wild Swans” (1992)

Юнг Чанг, “A Child Called ‘It’” (1995) Дейва Пельцера та “Angela’s Ashes” (1996) Френка Маккорта [2]. Дискурс страждання утворює своєрідний ескапічний простір і засіб естетичної втечі, ефективно актуалізуючи рецептивну інстанцію, уможливаючи співчуття і співпереживання з Іншим, надаючи читачеві “право шукати самого себе у змісті твору” [7, с. 199–200].

Мета статті – дослідити наративні механізми реалізації мотиву страждання у літературно-медичному дискурсі прози США, що дотепер не було об’єктом особного вивчення. Для досягнення мети дослідження зосередимося на розв’язанні таких **завдань**: з’ясувати особливості втілення категорії страждання у творчості американських письменників ХХ століття; проаналізувати художні засоби реалізації мотиву страждання в художньому доробку представників “південної готики”; розкрити рецептивний ресурс мотиву страждання в американських прозових творах, об’єднаних медичною проблематикою.

Виклад основного матеріалу. У межах літературно-медичного дискурсу прози США мотив страждання продуктивно зреалізований за рахунок проблематизації морбідності персонажів – інвалідності, фізичних вад, нездужання, хвороб, психічних розладів тощо Так, у напівавтобіографічному романі “The Snake Pit” (1946) Мері Джейн Уорд перед читачем розгортається історія Вірджинії Каннінгем, яка перебуває у психіатричній лікарні після перенесеного нервового зриву. Авторці роману, яка протягом восьми місяців була госпіталізована у державній лікарні Рокланд, вдалося загострити увагу читачів на недоліках лікувальних практик і адміністративного устрою тогочасних психіатричних лікарень [6]. У свідомості пацієнтки образ лікарні набуває макабричних рис і уподібнюється до зміїної ями – методу смертної кари, місця невимовних мук і страждань: “they had thrown her into **a snake pit** and she had been shocked into knowing that she would get well” [17, с. 216–217]. У романі “The Centaur” (1963) Джона Апдайка Джордж Колдуелл зациклений на власному стражданні і буквально насолоджується широкою палітрою больових відчуттів: “By searching through his body **he can uncover any color and shape of pain he wants**” [16, с. 198]. Так, страждання героя втілене у плюралізмі лексичних засобів, спрямованих на оприявлення болю: “the saccharine needle of the **toothache**, the dull comfortable **pinch** of his truss, the restless poison **shredding** in his bowels, the remote **irritation** of a turned toenail **gnawing** the toe squeezed beside it in the shoe, the little **throb** above his nose from having used his eyes too hard in the last hour, and the associated but different **ache** along the top of his skull, like the **soreness** left by his old leather football helmet after a battering scrimmage down in the Lake Stadium” [16, с. 198].

Мотив страждання внаслідок хвороби персонажа займає одне з центральних місць у творчості Фланнері О’Коннор (1925–1964), яка хворіла на системний червоний вовчак упродовж останніх 12 років свого життя [5]. У прозі О’Коннор персонажі сприймають хворобу як справедливий і доречний “інструмент божественного гніву” [3, с. 5], а

покірність пацієнта є запорукою порятунку. Так, в оповіданні “The Lame Shall Enter First” персонаж, який страждає на клишоногість, категорично відмовляється від ортопедичного взуття, аргументуючи це цитатою з Біблії: “Кульгаві увійдуть першими (до Царства Божого – Ю.Л.)”, що й лежать в основі назви твору. Романтизація хвороби сягає кульмінації в оповіданні “The Enduring Chill”, де головний герой – не надто талановитий молодий письменник на ім’я Есбері, – переживає момент “всеочисного страху” (“purifying terror”) усвідомивши, що буде змушений страждати від бруцельозу до кінця своїх днів [5]. Подібним чином в оповіданні “A Stroke of Good Fortune” персонажі переконані, що страждання внаслідок тривалої хвороби будуть неодмінно винагороджені: “A long illness” <...> “will bring you a stroke of good fortune!” [14, с. 96].

Не менш важливою причиною страждання у літературно-медичному дискурсі стають комунікативні бар’єри (обмеження як фізичного, так і психологічного характеру), брак порозуміння між людьми, а відтак – атмосфера відчуження та іманентної самотності людини у світі. У романі Карсон Маккалерс “The Heart Is a Lonely Hunter” (1940) глухонімиий персонаж Джо Сінгер мимоволі стає нарративним “резонатором” для оточуючих людей, які страждають від моральної ізоляції, відчуженості і нерозуміння: “...for they felt that the mute would always understand whatever they wanted to say to him” [13, с. 94]. Подібним чином, самотність та неможливість комунікації між персонажами стають причиною страждань у романі “Інші голоси, інші кімнати” (1948) Трумена Капоте. Головний герой роману, тринадцятирічний Джоел Гаррісон Нокс, змушений переїхати до маєтку свого батька, котрого він ніколи не бачив. Згідно з традиціями американської південної готики, у романі панує атмосфера занепаду, що очевидно навіть із назви старого маєтку Скалліз-Лендінг (“scull” – з англ. “череп”). Замість ідеалізованого образу батька, який тривалий час формувався у свідомості протагоніста, Джоел зустрічає знерухомленого інваліда: “Mr Sansom’s head lolled back and forth, as if saying no no no; actually, and his voice sounded prickly as though a handful of pins were lodged in his throat, he said, “Boy kind kind boy kind,” over and over, “ball kind ball,” he said, dropping one of his red tennis balls, and, as Joel retrieved it, his set smile became more glassy; it ached on his grey skeleton face” [12, С. 144]. Наратив героя пронизаний відчаєм і запереченням побаченого: “If only he’d never seen Mr Sansom! Then he could have gone on picturing him as looking this and that wonderful way, as talking in a kind strong voice, as being really his father. Certainly this Mr Sansom was not his father. This Mr Sansom was nobody but a pair of crazy eyes” [12, С. 144].

У романі “Синдром Танатоса” (1987) Уокера Персі експеримент лікарів призводить до жахливих мутацій ідентичності. Прикметно, що початкова інтенція лікарів є цілком благородною – позбавити людство від страждань. Глибинне повідомлення автора артикульоване у нарративі священника Сміта, на переконання якого звільнення людства від страждань насправді обертаються позбавленням людини

можливості духовних пошуків й очищення. Іншими словами, спроба винайти ліки від страждання тлумачиться як найбезбожніший злочин: “Tenderness is the first disguise of the murderer <...> More people have been killed in this century by tenderhearted souls than by cruel barbarians in all other centuries put together <...> Do you know where tenderness always leads <...> To the gas chambers ” [15, с. 361].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, страждання, пов'язані з хворобою чи втратою душевної рівноваги, формують екзистинційний модус особистості, а відтак – смислотворчий і смислоскервуючий принцип побудови художнього твору, спонукаючи персонажа зануритись у споглядання і переосмислення власного “Я”. Тілесні страждання зазвичай викликані хворобою і постають відправною точкою духовного піднесення і катарсису. Натомість, душевні страждання виникають внаслідок відсутності взаєморозуміння між людьми, символізуючи кризу мови та пізнання. В художньому доробку представників “південної готики” страждання концептуалізується як невід’ємне вираження внутрішнього світу героя; як божественний знак, покликаний вивести персонажа на шлях духовного розвитку; і як потужне джерело саморефлексії, самосприйняття, самоприйняття і примирення людини з власним “Я”. Мотив тілесних і душевних страждань постає контрапунктом авторських інтенцій і читацьких стратегій, і нарративне витворення страждання має принципово важливе значення для рецептивного простору читача, уможливлючи співчуття і співпереживання з Іншим. Дослідження особливостей реалізації мотиву страждання в літературно-медичному дискурсі дає змогу розкрити глибинні механізми авторського світовідчуття і його відтворення у художньому світі, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Література

1. Азаренко Н. А. Концепт СТРАДАНИЕ как основной репрезентант темы детства в творчестве Ф. М. Достоевского. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2010. № 2. С. 48–53.
2. Бехта М. П. “Misery lit” – “література страждання”: поняття, сутність та інтерпретація. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Філологічна*. 2013. Вип. 36. С. 101–102.
3. Зонтаґ С. Хвороба як метафора. СНІД та його метафори. Київ: Вид-во Жупанського, 2012. 162 с.
4. Кузьма О. Ю. Екзистенціальна модель світу в драматургії Лесі Українки : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: 10.01.01. Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2009. 20 с.
5. Лисанець Ю. В. Художня репрезентація досвіду хвороби в літературно-медичному дискурсі прози США. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць (Серія “Філологія”)*. 2018. Вип. 28. С. 115–120.
6. Лисанець Ю. В. Хронотоп лікарні в літературно-медичному дискурсі прози США. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. 2018. №2 (22). С. 47–50.
7. Мацевко-Бекерська Л. В. Наратив як форма антропологізації

- літературного твору. *Питання літературознавства*. 2010. Вип. 80. С. 199–210.
8. Скупейко Л. І. Текст автора як екзистенціал страждання (драматична поема Лесі Українки “Одержима”). *Слово і час*. 2001 №11. С. 74–83.
9. Скупейко Л. І. Мотив свободи-через-страждання у творчості Лесі Українки (психотипологія образів Прометея й Ісуса Христа). *Слово і Час*. 2017. № 12. С. 16–20.
10. Титкова Н. Е., Харитоновна Д. М. Тема страдания в лирике И. Ф. Анненского (на примере посмертного стихотворного сборника «Кипарисовый лагерь»). *Молодой ученый*. 2014. №21.1. С. 28–30.
11. Чебанюк О. Ю. Сюжетотвірна функція концептів *життя – страждання – смерть* у жнивварських піснях слов'ян. *Слов'янський світ*. 2010. Вип. 8. С. 65–73.
12. Capote T. *Other Voices, Other Rooms*. New York: Knopf Doubleday Publishing Group, 2007. 224 p.
13. McCullers C. *The Heart Is a Lonely Hunter*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2010. 368 p.
14. O'Connor F. *The Complete Stories*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1971. 576 p.
15. Percy W. *The Thanatos Syndrome*. New York: Farrar, Straus & Giroux, 1987. 372 p.
16. Updike J. *The Centaur*. London: Andre Deutsch Ltd, 1988. 306 p.
17. Ward M.J. *The Snake Pit*. New York: Random House, 1946. 278 p.

Ледняк Ю.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри російської мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

Ледняк Г.

– старший викладач кафедри іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету

Писаренко В.

– магістрантка I курсу англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету
УДК 821.112.2(494)-32.09

**ОСОБЛИВОСТІ ЧАСО-ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПОВІДАННЯ
Ф. ДЮРРЕНМАТТА «КОВБАСА»**

У статті розглядається специфіка художнього часу й простору оповідання Ф. Дюрренматта «Ковбаса». Відзначається, зокрема, що час поступово уповільнюється, поки не завмирає, що підкреслено відсутністю дієслів у низці речень. Основними показниками темпоральності є дієслова, вжиті переважно в презенсі, який за значенням наближається до загального. Простір може розширюватися та звужуватися, він міняється місцями з часом; нарешті час і простір переходять у вічність і нескінченність. Специфіка часо-просторової організації твору безпосередньо пов'язана з авторською думкою про те, що питання про сутність людини є актуальним завжди та всюди.

Ключові слова: час, простір, часо-просторовий компонент, специфіка часо-просторової організації, показники темпоральності.

Ледняк Ю.

– кандидат педагогических наук, доцент кафедры русского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета